

Dokumentin sisältö

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2017

-1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
-2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
-3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2018

-4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset
-5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
-6 Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2018

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

-7 Suunnitelman laatijat
-8 Suunnitelman hyväksyminen

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2017

Kunta- ja aluekohtaista hyvinvointitietoa on saatavissa sähköisen hyvinvointikertomuksen indikaattoritietojen lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämän vertailutietojärjestelmän TEAviisarin kautta (<http://www.teaviisari.fi>). Kunnan terveydenedistämisasiivisuutta seurataan TEAviisarissa seuraavilla osa-alueilla: Kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, perusterveydenhuolto ja ikääntyneiden palvelut. Tiedonkeruu kunnista toteutetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Valviran kanssa joka toinen vuosi.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Kunnan väkiluku oli 31.12.2016 9882. Väestön määrä vähenee kunnassa vuosittain. Huoltosuhteen arvo oli v. 2016 69 ja tilastojen mukaan arvo on noussut edellisiin vuosiin nähden. Kunnassa asuvien lapsiperheiden määrä on pysynyt samana viime vuosien vertailussa (v. 2015 ja v. 2016 34,5). Yhden huoltajan lapsiperheiden osuus on kunnassa vähentynyt. Em. tietojen osalta ei ole vielä saatavilla vuoden 2017 indikaattoritietoa (SHVK, Sotkanet).

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet sekä nuoret ja nuoret aikuiset:

Kouluterveyskyselyn (% 8. ja 9. lk, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat) vuoden 2017 tulosten mukaan myönteistä kehitystä on tapahtunut seuraavilla osa-alueilla:

Peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisten elintavoissa on havaittavissa myönteistä kehitystä. Yhä harvempi 8. ja 9. lk sekä lukiolainen juo itsensä tosihumalaan. Päivittäin tupakoivien nuorten määrä on vähentynyt. Korkeintaan tunnin viikossa hengästyttävää liikuntaa harrastavien 8.-9. -luokkalaisten ja lukiolaisten nuorten määrä on vähentynyt edelleen.

Kouluterveyskyselyyn vastanneiden 8. ja 9. luokkalaisten kokemukset siitä, että ei ole yhtään ystävää ovat vähentyneet (v. 2010 11,0, 2013 6,9 ja 2017 5,5. / vrt. Alajärvi 2017 8,9). Laajassa hyvinvointikertomuksessa vuosille 2013-2016 tavoitteeksi asetettiin, että v. 2016 mennessä kokemus läheisen ystävän puuttumisesta on enintään 6 %:lla kouluterveyskyselyyn vastanneista 8. ja 9. lk oppilaista. Lukion 1. ja 2. lk oppilaiden kokemukset siitä, että ei ole yhtään ystävää ovat lisääntyneet (v. 2010 6,3, 2013 2,7 ja 2017 8,8 / vrt. Alajärvi 2017 3,2).

Kouluterveyskyselyssä nousi esille huolenaiheina ylipaino ja siihen liittyvät elintavat: Ylipainon yleistymisen näkyy myös kouluissa. Yläkoululaisista keskimäärin 23 % on ylipainoisia, poikien (27,7 %) keskuudessa ylipaino on yleisempää kuin tytöillä (18,2 %) ja lukiossa 17,7 % (ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat). Ylipainoisten osuus yläkoulussa ja lukiossa on kasvanut vuodesta 2013. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 6,9 % kouluterveyskyselyyn vastanneista kertoi kokeilleensa laittomia huumeita ainakin kerran (v. 2010 4,8 / v. 2013 8,1 / v. 2017 6,9). Peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten vastaavat luvut ovat v. 2010 4,6 / v. 2013 3,9 / vuoden 2017 indikaattoritietoa ei ole saatavilla.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2015 1,9 ja 2016 1,7). SHVK 2013-2016 tavoite vuodelle 2016 oli, että % luku on enintään 1,9.

Väestötietoja (TEAvisari): Lapinlahti (koko maa):

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2016) 8,7 (8,3). Tavoite v. 2016 % luku on enintään 11 % (SHVK 2013-2016).

Nuorisotyöttömät, % 18-24 -vuotiaat työvoimasta (2016) 21,9 (17,0).

Työikäiset:

Indikaattoritiedon mukaan mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64 -vuotiaiden osuus 1000 vastaavanikäistä kohden on noussut edellisinä vuosina (2015 16,5 ja 2016 20,6).

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 -vuotiaiden % -osuus vastaavanikäisestä väestöstä on hieman vähentynyt (2015 12 ja 2016 11,7).

Ikäihmiset:

Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden määrä on lisääntynyt (30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä: 2015 12,5 ja 2016 13,4).

2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Hyvinvointityön painopisteet ja kehittämiskohteet valtuustokaudelle 2017 - 2020:

1. Kuntalaisten osallisuutta lisätään ja syrjäytymistä ehkäistään - edistämällä vaikuttamista, osallistumista, kouluttautumista, työllistymistä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa

2. Väestöryhmien terveyseroja kavennetaan ja kuntalaisten palvelujen yhdenvertaista saatavuutta edistetään - kehittämällä palveluja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja ottaen huomioon erilaiset vaihtoehdot palvelujen tuottamiselle sekä huomioiden muuttuva toimintaympäristö

3. Kuntalaisten turvallisuutta ja elämänlaatua sekä kunnan elinvoimaisuutta edistetään - ennaltaehkäisemällä kuntalaisten turvallisuutta heikentäviä tekijöitä ja kehittämällä liikenneturvallisuutta sekä investointien, ympäristön kunnostustöiden ja rakennushankkeiden avulla

Vuoden 2017 hyvinvointityön toteuttamisessa huomioitiin laajan hyvinvointikertomuksen painopisteet ja tavoitteet sekä TEAvisarin kyselyiden kautta esiin nousseet toimenpide-ehdotukset eri hallintokunnille. Hyvinvointikoordinaattorin tehtävänä on ollut koordinoida omalta osaltaan hyvinvointityön tekemistä sekä seurata ja arvioida hyvinvointityön toteutumista kunnassa. Alla on kuvattuna hyvinvointityön toteutumista (hallintokunnat, muut toimijat). Koosteesta käy esille, että eri hallintokunnat ja muut kunnan toimijat ovat ottaneet toiminnassaan huomioon laajan hyvinvointikertomuksen painopistealueet sekä tavoitteet. Vuosittainen kehityssuunta asetettuihin tavoitteisiin nähden on ollut oikea.

Sivistysosasto

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen toiminnassa vahvistettiin toiminnallista arkea pyrkien siihen, että jokainen lapsi liikkuu 3 h/vrk, tuettiin yksilön ja perheen omatoimista terveyden- ja hyvinvoinnin edistämistä ja yhteisöllisyyttä sekä etsittiin ja löydettiin erilaisia tapoja ja työvälineitä siihen, miten tukea, kannustaa ja aktivoida lasta ja perhettä arjessa. Hyviä käytäntöjä vietiin päiväkodista toiseen ja toteutettiin toiminnallisia vanhempainiltoja.

Tehtiin hankeyhteistyötä (Liikkuva varhaiskasvatus ja Innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittäminen) ja otettiin käyttöön Ilo kasvaa liikkuen -toimintamalli. Osa lasten vanhempia/huoltajia innostui kokeilemaan perheliikuntailtaryhmää.

Kaikille esikoululaisille jatkettiin Liikuntamaisteri -kirjan (vrt. aapinen) käyttöä ja toiminta on saanut hyvän vastaanoton perheissä.

Päiväkodit hankkivat toimivan arjen ja aktiivisen elämäntavan tueksi liikuntakummin. Kummi on kaikilla päiväkodeilla. Kummit tekivät vierailuja päiväkoteihin, osallistuivat päiväkodin arkeen ja toteuttivat yhdessä lasten sekä henkilökunnan kanssa liikunnallista toimintaa.

Varhaiskasvatuksesta osallistuttiin Lihavuus laskuun -hankkeen jalkauttamiseen moniammatillisesti -kohderymänä olivat erityisesti lapset ja nuoret.

Perusopetus, lukio, Portaanpää:

Kouluilla hyvinvointityön tavoitteena on ollut toiminnallisuuden lisääntyminen koulujen päivittäisessä arjessa sekä toimintaympäristön että -kulttuurin kautta. Hyvinvointikoordinaattori osallistui kaikilla kouluilla yhteisölliseen oppilaanhuoltoryhmään tavoitteenaan edistää toiminnallista arkea kouluissa, siirtää hyviä käytänteitä koulusta toiseen, jalkauttaa Liikkuva koulu- toimintamallia sekä esitteli erilaisia rahoituskanavia avustusten hakemiseksi hyvinvointityön toteuttamiseen.

Vuoden aikana käynnistettiin ja jalkautettiin Liikkuva koulu- toiminta yhteistyössä eri toimijatahojen kanssa; osalle kouluja rakennettiin toiminnallisuutta ja liikkumista tukevia sisä- ja ulkoympäristöjä, pitkät välitunnit otettiin käyttöön, oppilaita kannustettiin liikkumaan koulumatkoja jalan tai pyöräillen, toimintakulttuurin muutosta tapahtui opetuksessa ja muussa päivän toteutuksessa; kerhot, koti, koulutus. Yhteistyössä koulun, Pyöris-pyöräilyn ystävien, teknisen toimen, ympäristö- ja kulttuurikoulu Lastun sekä Liikenneturvan kanssa jatkettiin turvallisen koulutien työstämistä sekä toiminnallista arkea (esim. kävellen/pyörällä kouluun). Koulujen teema- ja liikuntapäiviä, oppitunteja ja erilaisia tapahtumia toiminnallistettiin moniammatillisena yhteistyönä. Toiminnallisissa vanhempainilloissa ja muissa yhteisissä tapahtumissa pyrittiin sitouttamaan ja tukemaan vanhempia toiminnallisiin/liikunnallisiin tavoitteisiin. Oppilaiden suunnittelema liikuntailtapäivä vietettiin lukiolla monen vuoden tauon jälkeen. Kehitettiin välituntiliikuntaa yhteisöllisen oppilaanhuoltoryhmän kanssa. Kouluilla henkilöstö valitsi keskuudestaan liikuntavastaavia (mm. Matin ja Liisan koululla 2 opettajaa liikuntavastaavana). Osallistuttiin Kodin ja koulun päiviin hyvinvointiteemalla.

Hytetyössä toteutettiin kulttuurihenkinen lenkkipolku yhdessä Lastun kanssa. Polku oli aktiivisessa käytössä kouluilla mm. tuntien toiminnallistamisessa sekä liikunta/tapahtumapäivinä. Myös Suomen Ladun sekä teknisen toimen kanssa yhteistyössä rakennettu Koivuniemen laavu oli retkikohteena kokonaisilla koululuokilla.

Toteutettiin oppilaiden rekrytointia kerhoihin yhteistyökumppanina liikunnanopettajat, kouluterveydenhoitajat, vanhemmat, oppilaat. Koulujen tilojen viihtyisyyttä pyrittiin lisäämään kyselemällä nuorilta ideoita.

Paneuduttiin vanhempainyhdistystoimintaan. Vanhempainyhdistys on hyvä yhteistyökumppani hyvinvointityössä: Vanhempain edustaja on mukana nyt myös monella koululla yhteisöllisessä oppilaanhuoltoryhmässä. Jatkettiin varainhankintaa koululla: varojen kerääminen välituntiliikuntaan ja oppilaiden sisätaukopaikan sisustusta/toiminnallistamista varten yhdessä koulun kanssa.

Hytetyön koordinoimana kouluterveyskyselyn tuloksiin perustuen aloitettiin fysioterapeuttien toimesta opiskelijoiden ja opettajien tehostettu ergonomiohjaus lukiossa.

Ravitsemusterapeutin ja hyvinvointikoordinaattorin toimesta tehtiin toimintasuunnitelma ravitsemuksen kytkemiseksi vahvemmin koulun toimintojen arkeen mm. oppilas-, opettaja ja vanhemmat yhteistyön keinoin.

Mittareiden (mm. kouluterveyskyselyn sekä move-testaus) antaman tiedon haasteet nostettiin esille. Jatketaan em. tulosten/haasteiden pohjalta kehittämistyötä.

Kulttuuripalvelut:

Kuntalaisten toiminnallisen arjen edistämiseksi tehtiin yhteistyötä kulttuurikoordinaattorin, arkkitehtuurikoulu Lastun ja hyvinvointikoordinaattorin kesken. Suunniteltiin erilaisia toimintamalleja, joissa yhdistyisi kulttuuri ja liikunnallisuus/toiminnallisuus. Selviteltiin eri rahoituskanavia toimintamallien toteuttamiseen, kuten esim. luontopolkujen/reittien teemoitus. Suunniteltiin ja toteutettiin taidekadun toiminnallistamista. Oltiin mukana toteuttamassa kulttuuripolkua ja joulupolkua.

Muu kulttuuritoimi:

Hankerahaa haettiin Ylä-Savon kuntien yhteisenä hankkeena nuorten aktivoimiseen kulttuuripalvelujen käyttäjinä ja tuottajina nuorten lähtökohdista käsin. Varpaisjärven taajama on mukana Kirkonkylät palvelukeskuksina -hankkeessa, jossa pyritään kehittämään Varpaisjärven taajaman palveluja sekä aktivoimaan toimijoita. Lapinlahti on mukana Kuhinaa keskustaan -hankkeessa, jossa kehitetään taajaman palveluja, tapahtumia ja Lapinlahden houkuttelevuutta. Kunta on mukana Matin ja Liisan maisemissa - ryhmässä, jonka tavoitteena on edistää lapinlahtelaiden osallistumista oman kotikuntansa elinvoimaisuuden edistämiseen sekä yleisen viihtyvyyden parantamiseen, minkä seurauksena myös yhteisöllisyyden toivotaan lisääntyvän.

Kansalaisopisto:

Kehitettiin kulttuurin, liikunnan ja toiminnallisen arjen yhteistyötä.

Kehitettiin ja lisättiin palvelutarjontaa hyvinvointi -teemalla (eläkeläiset, matalan kynnyksen ryhmät, varusmiehet, ulkoilukoulutus, elinikäinen oppiminen).

Kirjasto:

Toiminta lasten puheen/vuorovaikutuksen ja motorisen kehityksen tukemiseksi jatkuu: (varhaiskasvatus, neuvolat yhteinen huoli): satutunnit, kerhot, koulujen ohjaus.

Kirjaston edellinen hanke Lainaa vain päättyi vuonna 2016. Hankkeen tavoitteena oli tutustuttaa lapinlahtelaiset perheet loruihin, lastenkirjoihin ja lukemiseen jo ennen lapsen syntymää ja lisää sen jälkeen. Hankkeesta jäivät säännöllisesti elämään mm. yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa pidetyt satutunnit.

Kirjastolla järjestettiin säännöllisiä satutunteja sekä annettiin kirjastonkäytön opetusta kaikille 1.,3.,5. ja 7-luokkalaisille.

Kirjasto sai valtionrahoitusta hankkeille Korva kuulolle ja kynä käteen ja Kuka saa lorupussiin kurkistaa. Hankerahalla järjestettiin kirjailijavierailuja ja sanataideopastusta lapsille. Kirjastoilla vieraili peräti viisi kirjailijaa. Yhteistyökumppaneita olivat mm. Lastu, Varpaisjärven Pohjola-Norden ja Rutakko-kirjastot. Kirjastolla kokoontui myös muita sanataideryhmiä kuten Varpaisjärvellä Lastun Perjantaikerho ja Tarinatiikerit pääkirjastolla.

Osana lähialueliikuntaprojektia edellisvuonna aloitettu liikuntavälineiden lainaus kirjastolta jatkui. Varpaisjärven ja Lapinlahden kirjastoissa on lainattavana mm. frisebeegolf-kiekkoja. Kirjakasseja toimitettiin muutamille kirjastoauton asiakkaille. Kirjaston kokoamia kirjakasseja voidaan toimittaa yhteys henkilön välityksellä etupäässä ikäihmisille, jotka eivät itse pääse liikkumaan kirjastoon.

Näkövammaisten ja muiden lukemisvaikeuksista kärsivien henkilöiden kirjastopalvelut paranivat. Lapinlahden pääkirjastolta saa opastusta Celia-näkövammaiskirjaston palveluihin ja lainattavaksi yhä laajenevan äänikirja-aineiston. Kirjastolta voi lainata myös isotekstisiä ja selkokielisiä kirjoja.

Ylä-Savon nettiverkoston jo useampivuotinen atk-opastus senioreille jatkui kirjaston toimipisteissä. Opastuksella pyritään iäkkäämpien ihmisten digikuilun kaventamiseen. Verkosto järjesti kirjastolla kaksi Sähköisen viestinnän päivää 9.1. ja 9.5.2017.

Sekä Varpaisjärven kirjastolla että pääkirjastolla järjestettiin runsaasti myös muita virkistystapahtumia. Suositut Kaskikuusen kansalaisopiston opettaja-oppilas musiikkiesitykset jatkuivat pääkirjastolla. Pääkirjastolla kokoontuivat myös Kaskikuusen lukupiiri ja Runo elää -ryhmät.

Kirjaston asiakaskysely tehtiin syksyllä 2017. Tärkeimpinä syinä kirjastokäynneille mainittiin aineiston lainaamisen ohella kirjaston järjestämät kuukausittain vaihtuvat taidenäyttelyt.

Varpaisjärveläisten käytettävissä vuodesta 2014 lähtien ollut Kela-yhteis palvelupiste jatkoi toimintaansa Varpaisjärven kirjastolla. Vuoden aikana palvelupisteessä tilastoitiin yli kaksisataa kävijää.

Liikuntatoimi:

Varhaiskasvatuksen koko henkilöstölle aikaisemmin toteutettu toiminnallinen ja liikunnallinen arki - koulutus ja toimintamalli jatkuu varhaiskasvatuksen toiminnassa edelleen.

Keväällä/kesällä 2017 hytekoordinaattori ja liikuntatoimi yhteistyössä organisoivat pyöräilyliikuntakampanjan, joka suunnattiin koko kunnan väestölle.

Syksyllä toteutettiin liikuntaviikko ja kunnan toimintoja kytkettiin siihen.

Jatkettiin sähköisen palvelukartan tekemistä (LIPAS liikuntapaikka) moniammatillisena yhteistyönä.

Liikuntasihiteeri ja hyvinvointikoordinaattori olivat mukana varhaiskasvatuksen henkilökunnan

tukemisessa tavoitteena päiväkodin arjen toiminnallistaminen ja hyvien käytäntöjen siirtäminen päiväkodista toiseen.

Liikuntatoimi osallistui Lihavuus laskuun- hankeyhteistyöhön.

Tekninen osasto:

Koulujen toimintaympäristöjä kehitettiin toiminnallisuutta ja liikkumista tukevaksi (pihatyöryhmä, pihasuunnittelu, välineistö).

Liikenneturvallisuuden edistämiseksi osallistuttiin liikenneturvallisuustyöryhmään.

Yleiskaavasunnittelussa nostettiin selvittelyyn lähiliikunnan lisäämisen mahdollisuudet kaavasunnittelussa, mm. "rantatie" ja lähiliikuntapaikat.

Kuntalaisille tehdyn kyselyn kautta selvisi mm. kuntalaisten toive retkeilykohteiden,- reittien sekä lähiliikuntapaikkojen lisäämisen tarpeesta kunnan alueella. Rakennettiin laavu järjestötalkoovoimin (mm. Suomen Latu ja Pyöris).

Kehitettiin toiminnalliseen arkeen tähtäävää toimintaa moniammatillisena yhteistyönä (kulttuurihenkinen lenkkipolku, joulupolku).

Sosiaali- ja terveysosasto:

Sosiaali- ja terveysosastolla vietiin digitalisaatiota eteenpäin. eAmmattilaiset tulevaisuuden työelämässä-Pohjois-Savon DigiSote -hankkeessa toteutettiin suunniteltuja pilotteja ja muita digitalisaatiota edistäviä toimenpiteitä. Hankkeessa kartoitettiin selvitysten ja eri kohderyhmille suunnattujen kyselyjen avulla erilaisia digitalisaation tuomia mahdollisuuksia pyrkien kytkemään digitalisaatiota myös nykyisten palvelujen tuotantoon ja tueksi (esim. etävastaanotot, etälähetykset, etäpalaverit, chat, pelillistäminen, video/verkkovastaanotot, testit netissä-omahoitopolku-yhteys vastaanottoihin, verkkovertaisyhteisöt, mobiili, osallistamisen lisääminen digitalisaation keinoin). Jalkauttamiseen sisältyi useita jatkotoimia mm. kuntalaisten osallistamisessa sekä henkilöstön koulutuksessa. Vahvistettiin henkilöstön ja kuntalaisten osaamista teknisten valmiuksien osalta ja opastettiin käyttämään erilaisia digilaitteita ja -alustoja. Tehtiin yhteistyötä kunnan digituen kanssa.

Tutustuttiin Virtuaalisairaalaan ja Terveyskylään sekä käytiin tutustumassa Essoten (Mikkeli) ja Hämeenlinnan sekä Siunsoten digisote toteutukseen ja Pohjois-Savon/maakunnan sairaanhoitopiiriin sekä KYS:n:n digitalisaatioon ja tulevaisuuden näkymiin.

Neuvokas perhe -malli on käytössä äitiys- ja lastenneuvolassa, kouluterveydenhuollossa sekä ravitsemusterapiassa.

Lastenneuvolassa järjestettiin 2-vuotiaille lapsille ryhmäneuvola, johon sekä terveydenhoitajat että lasten vanhemmat olivat tyytyväisiä. Neuvolassa toteutettiin keväällä 2017 Vahvuutta vanhemmuuteen perheryhmä. Ryhmään osallistui viisi perhettä (1. lapsen saaneita). Terveysneuvola saivat keväällä 2017 KYS:n järjestämän Imetystukipaja 1 koulutuksen imetysohjauksen vahvistamiseksi äitiys- ja lastenneuvolassa. Neuvolan ja kouluterveydenhuollon terveydenhoitajat osallistuivat aktiivisesti Lihavuus laskuun-hankkeen koulutuksiin ja työryhmiin.

Lukiolla järjestettiin syksyllä 2017 vuosittainen Elämänhallinta-kurssi yhteistyössä muun oppilashuollon henkilökunnan, ravitsemusterapeutin sekä mielenterveysneuvolan työntekijöiden kanssa. Lukiolla

järjestettiin terveydenhoitajan ja koulupsykologin yhteistyönä Jännitys hallintaan-vertaistukiryhmä (järjestetään kerran lukuvuodessa).

Vanhuspalveluissa lähdettiin HELMA -hankkeen kautta mukaan VOIMAA VANHUUTEEN -hankkeeseen.

Kotihoidon palvelujen piirissä olevien vajaaravitsemusriskin yleisyydestä kerättiin tietoa tulevien toimintojen suunnittelun tueksi.

Vammais- ja kehitysvamma palveluissa tehtiin hytetyössä yhteistyötä vanhus-/vammaisjärjestön kanssa sekä osallistuttiin Lihavuus laskuun -hankkeeseen.

Kunnan hyvinvointityössä vahvistettiin kunnan hyvinvointityöryhmien työskentelyä (erilaiset teemaryhmät). Yhteistyötä tehtiin myös mm. seuraavien tahojen kanssa: työllisyyskoordinaattori ja TOKY ry (pitkäaikaistyöttömien ohjaaminen olemassa oleviin toimintoihin ja työllistäminen), Posote muutosagentit (kärkihankeyhteistyö sekä ”lkädigitoiminta”, sote-ikäihmisten muutosagentti). Hyvinvointikoordinaattori osallistui alueellisen hyvinvointiryhmän työskentelyyn sekä alueelliseen hyvinvointiryhmän alatyöryhmään, jossa valmisteltiin alueellista hyvinvointikertomusta.

Ravintokeskustyhteistyö: aiheina mm. kouluruokailu, välipala-asiat, ammatilliset oppilaitokset, Sydänmerkin käyttöönotto. Uudistetut lapsiperheiden ruokailusuositukset ja kouluruokailusuositukset käytiin läpi ruokapalveluissa yhteistyössä ravitsemusterapeutin kanssa. Ruokalistat ja ruokien koostumukset päivitettiin suositusten mukaisiksi päiväkodeissa, esikouluissa ja kouluissa. Toteutettiin lukiolla kysely opiskelijoiden käyttämistä välipaloista, säilytysmahdollisuuksista ja halukkuudesta ostaa koululta maksullista välipalaa. Ravitsemustyöryhmä eli osastojen ja palveluasumisen yksikköjen, ruokapalvelun ja ravitsemusterapian ravitsemushoidon kehittämissyhteistyöryhmä kokoontui 4 kertaa vuoden 2017 aikana.

VIESTINTÄ

Viestintää toteutettiin mm. Matti ja Liisa -paikallislehden kautta. Kahdensuuntaista viestintää lisättiin eri tavoin osallistamalla (esim. digi, verkkoyhteisöt, keskustelupalstat, ohjaus ja neuvonta-alustat, sisäiset ja ulkoiset tiedotusvälineet, kyselyt ja saadun tiedon analysointi ja kehittämisen käynnistäminen). Paikallislehdessä julkaistiin säännöllisesti hyvinvointia tukevia Tiesitkö että ...-palstan tietoiskuja viikoittain.

Kuntalaisten kuulemista vahvistettiin tekemällä yhteistyötä eri ammattilaisten ja avainryhmien kesken (osallistuminen tapahtumiin, yhteistyöryhmiin, palaverihin, kyselyjen toteuttaminen ja tiedon analysointi/jalkauttaminen). Kuntalaisten toiveiden mukaisesti paikallislehdessä julkaistiin erilaisia juttuja hyvinvointiteemasta: hyvinvoinnin edistäminen/yksilö, hyvinvoinnin edistäminen/toimijat, yleistä hyvinvoinnista, harrastukset, eri hallintokuntien toiminta hyteteeman alla, yritysten ja järjestöjen toiminta hytetyössä, työmatkaliikunta, tekninen toimi ja hyvinvointi, kulttuuri ja hyvinvointi, luonto ja liikunta, perheen arki. Kuntalaiskyselyn tulosten purkua esiteltiin paikallislehdessä.

Järjestettiin ravitsemusaiheisia näyttelyitä eri kohderyhmille kunnan järjestämissä tilaisuuksissa ja eri toimipisteissä. Ravitsemusterapeutti piti yleisöluentoja ravitsemuksesta ja toteutti kouluilla ravitsemusteemapäiviä. Ajankohtaisista ravitsemusasioista tiedotettiin mm. sähköisesti eri hallintokuntien toimijoille. Varhaiskasvatukseen annettiin ravitsemus, liikunta ja hyvinvointiaiheista materiaalia vanhempainilloissa hyödynnettäväksi.

MUUT TOIMIJAT

Apteekit ja hyte yhteistyö:

Liikunta-apteekki toiminnan käynnistäminen/ylläpito ja kehittäminen Lapinlahden kunnassa apteekeissa (valtakunnassa olemassa koulutus lääkkeet ja liikunta aiheesta apteekin henkilökunnalle sekä Liikunta apteekki verkosto. Tavoitteena lääkkeiden luovutuksen yhteydessä ohjata lääkkeen vaikutusta liikuntaan, kehon toimintaan esim. verenpaine, hengityselimet/astmalääkitys, sydän/syke).

Aktivoitu henkilökuntaa, päivitetty aihetta toimivaksi sekä järjestetty teemaviikon suunnittelua ja käynnistämistä. Tutustumiskäyntejä valtakunnalliseen toimintaan, hankkeisiin esim. digisote/Paltamon apteekin etähoitopisteeseen tutustuminen.

Liikkumista tukevien tuotteiden näkyvä tarjonta.

Digitalisaation kehittäminen apteekeissa, hyvinvointiteknologia, omahoito, etävastaanottopisteet.

Kuntalaisia tutustutettiin digitalisaation tuomiin mahdollisuuksiin hyvinvoinnin tukemiseksi mm. lääkkeenoton muistuttaja ja ohjelmointiosaaminen (esim. hyvinvointiteknologian käyttäminen ja apteekin käytönohjaus auttaa mm. kotihoidossa olevien asiakkaiden, esim. muistisairaiden oikea-aikaista lääkkeen ottoa.

Lapinlahden kunnan ravitsemusterapeutti toteutti suola-aiheiden näyttelyn Lapinlahden apteekin Korvaamaton kovalevy -tapahtumassa.

Järjestöt/yhdistykset/yritykset ja hyte yhteistyö:

Yhteistyö eri hankkeiden kanssa: mm. Voimala -hanke (kulttuuria etänä digisotehanke yhteistyönä), Liikkuva koulu, Pohjois-Savon digisote -hanke, Kuhinaa keskustaan -hanke, Sakke -hanke, Kirkonkylät palvelukeskuksina -hanke, Liikkuva varhaiskasvatus ja Innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittäminen -hanke, Lihavuus laskuun -hanke, I&O -kärkihanke, Maakunnallinen hyvinvointityö.

Hyvinvointityössä kehitetty kylätoimikuntien kanssa tehtävää yhteistyötä. Selvittelyssä vertaisvetäjäkoulutuksen käynnistämisen mahdollisuuksia.

Hyvinvointityön koordinoinnissa toteutettu järjestöjen kanssa järjestöyhteistyön käynnistämistä ja vahvistamista esim. Lapinlahden Latu, Pyöris -pyöräilyn ystävät, Sydänyhdistys, 4H -yhdistys, Martat ja MLL, Neuropatit, Vanhusneuvosto, Vammaisneuvosto, Yrittäjät sekä Kyläyhdistykset/kylien toimijat.

Ympäristö- ja kulttuurikoulu Lastun kanssa tehtiin yhteistyötä tavoitteena kulttuurin ja toiminnallisen arjen kehittäminen. Selvitettiin yhteistyömahdollisuuksia lähiliikuntapaikkojen teemoittamisesta ja yhteisöllisen toiminnan kytkemisestä toteutukseen (mm. koulu, kerhot, kyläyhdistykset).

Ensimmäinen kulttuurilenkkipolku saatiin valmiiksi syksyllä 2017 ja joulupolku joulukuussa 2017. Toiminta jatkuu. Rahoituksen selvittäminen jatkossa.

Seurakunnan kanssa tehtiin yhteistyötä tapahtumien välittämiseksi etänä mm. terveyskeskuksen vuodeosastolle sekä kerhojen toiminnallistamiseksi: liikuntateema, otettu harjoittelija syksyyn toiminnan juurruttamiseksi, vanhempainkokoontumiset sekä henkilöstön koulutus.

Lapinlahden Latu päivitti karttatietoja käytettäväksi kunnan hyvinvointityössä, tiedot liitetty Lipas -liikuntapaikkapohjaan.

Luova Puu kehitti toimintaansa hyvinvointityö teeman alla.

Vanhempainyhdistykseen aktivoitiin toimijoita (varainhankinta, koulun viihtyisyys, salin käyttö aamulla, hyppytunneilla, välineiden hankintaa).

Yhteistyötä tehtiin kunnan koulujen ja Portaanpään kanssa mm. kansainväliset opiskelijat.

Yhteistyötä tehtiin riistanhoitoyhdistyksen kanssa: laavut, kämpät käyttöön, retket. Yhteiseen käyttöön tilat, merkitty/merkitään kartalle.

Hyvinvointiyhteistyössä kulttuuritoimen kanssa vietiin lukiolle ja peruskouluun paikalliskulttuuria (mm. Lapinlahti-seura) koulun arkeen, opettajia tutustutettiin materiaaliin ja rakenteisiin ja näin helpotettiin teeman käyttöä koulutyön arjessa mm. oppituntien toiminnallistamiseksi (mm. kulttuurihenkinen lenkkipolku).

Pyöris -pyöräilynyistävien ja Liikenneturvan kanssa tehtiin yhteistyötä mm. lasten turvallisen koulutien edistämiseksi.

Liikenneturvan kanssa toteutettiin Liikennekäärme -kampanja keväällä 2017, opettajien koulutus toteutettiin syksyllä 2016. Jatkossa selvitetään, miten voisimme yhdistää Liikenneturvan tarjoamaa valmista toimintamallia esim. työmatkaliikunnan lisäämiseksi työterveyteen.

Yhteistyötä tehtiin Marttojen, Neuropattien, vanhusneuvoston ja sydänyhdistyksen kanssa.

Yhteistyö urheiluseurojen kanssa; matalan kynnyksen ryhmät (mm. jalkapallo, jääkiekko, luistelukerhot), uusia tapahtumia syntyneet.

Yhteistyö yrittäjäyhdistyksen kanssa; osallistuttu yrittäjien aamu/iltakahville, ”Matin ja Liisan maisemissa” -teeman kehittäminen, yrittäjäyhteistyö (esim. joulupolku).

Lokakuussa 2017 järjestöilta, yhteistyökumppanina Sakke-hanke, tavoitteena tukea/vahvistaa järjestöyhteistyötä ja järjestöjen toimintaa, jäsenyys Sakke -hankkeen ohjausryhmässä.

Hankkeet /hyte yhteistyö:

E-maaseutuhanke, eAmmattilaiset tulevaisuuden työelämässä - Pohjois-Savon DigiSote hanke, Seinäjoen Lihavuus laskuun mallinnushanke (THL), HELMA hanke (päätyi 2017), Sakke hanke (järjestöyhteistyö), Liikkuva koulu -ohjelma, Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma, Innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittäminen hanke, Kuhinaa keskustaan hanke, Kirkonkylät palvelukeskuksina hanke, Liikkuva varhaiskasvatus ja innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittäminen hanke, I&O kärkihanke, Maakunnallinen hyte, Lasten ja nuorten painopolku (KYS), TAKUULLA -hankeperheen hyödyntäminen (tuli digisoten kautta yhteistyökumppaniksi syksyllä 2017 alkaen) - Voimala -toiminta vuodeosastolla (etälähetykset konservatorioilta).

Tapahtumat:

Osallistuttiin lukuisiin tapahtumiin eri teemoilla, esim. Aikataika, Lapsellisten Lapinlahti tapahtuma, Hyvän mielen messut, Sähköisen asioinnin esittely, Toukokuu, Kodin ja koulun päivä, Alueelliset hyvinvointiseminaarit, erilaiset digisoteen liittyvät tapahtumat ja koulutukset sekä työpajat.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

1. Tilannekatsaus tavoitteiden toteutumiseen vuoden 2017 aikana

Vuosittainen kehityssuunta tavoitteisiin nähden on ollut oikea. Useita TEAviisarissa esitettyjä toimenpide-ehdotuksia on vuoden aikana toteutettu. Osa toimenpide-ehdotuksista siirtyy eteenpäin tuleville vuosille. TEAviisari -kysely tehdään joka toinen vuosi, joten toimenpide-ehdotuksia tarkastellaan ja listaa täydennetään tarvittaessa. Toteutuneita toimenpiteitä on kuvattu

hyvinvointisuunnitelmassa vuodelle 2018.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2018

SOTE -palvelut siirtyvät vuoden 2020 alusta maakunnalle. Vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnalla. Hyvinvointi ja terveys ovat yhteydessä koulutukseen, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalveluihin, kaavoitukseen, liikennejärjestelyihin sekä moniin muihin kunnan hoitamiin tehtäviin. Hyvinvointikoordinaattorin resurssi on ollut sosiaali- ja terveystieteiden osastolla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäviä tulee organisoida uudelleen muun muassa siten, että kunnan hyvinvointityötä koordinoidaan viimeistään vuoden 2020 alusta kunnan keskushallinnosta käsin.

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Uusi kuntastrategia 2022 hyväksyttiin joulukuussa 2017.

VISIO

Lapinlahti on elinvoimainen kunta, jossa talous on tasapainossa. Vahvuuksiamme ovat maaseutumaisuus, kulttuuri ja liikunta. Kannustamme toisiamme omatoimisuuteen sekä yhdessä tekemiseen. Lapinlahti tunnetaan luotettavana ja aktiivisena yhteistyökumppanina. Yrittäjämysteisyys ja kestävä kehitys näkyvät päätöksenteossa läpi organisaation.

ARVOT

Avoin, tasapuolinen, vastuullinen

KÄRKITAVOITTEET JA NIIDEN PAINOPISTEET

1. Lapinlahti on hyvä paikka asua ja yrittää

- Yritysten toimintaedellytysten varmistaminen
- Työvoiman saatavuuden varmistaminen
- Lapinlahti on aktiivisten ihmisten yhteisöllinen kunta

Tavoitetaso: Työllisten määrä kasvaa. Lokakuussa -17 työllisten määrä on 3842 henkeä.

2. Taloutemme on terve ja vakaalla pohjalla

- Kustannustehokkaat palvelut
- Ajanmukaiset toimintatavat muuttuvassa toimintaympäristössä
- Investointien suunnitelmallisuus
- Omaisuuden järkipäiväinen hallinta

Tavoitetaso: Kunnan taseessa on ylijäämää, kuntakonsernin tulos on positiivinen joka vuosi.

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Lapinlahden kunnan ohjelmia, suunnitelmia, toimintamalleja:

- Lapinlahden kunnan ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma
- Lapinlahden kunnan mielenterveys- ja päihdetyösuunnitelma
- Lapinlahden kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

- Nuorisotakuun toimeenpanosuunnitelma
- Lapinlahden kunnan Työllisyysstrategia
- Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön toimintaohjelma
- Lapinlahden kunnan turvallisuussuunnitelma
- Potilasturvallisuussuunnitelma
- Ylä-Savon liikenneturvallisuussuunnitelma
- Ylä-Savon kulttuuristrategia
- Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelma
- Kaskikuusen kansalaisopiston strategia

6 Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2018

Painopistealueet ja kehittämiskohteet vuosille 2017 - 2020:

1. Kuntalaisten osallisuutta lisätään ja syrjäytymistä ehkäistään edistämällä

- vaikuttamista (kuntalaisen äänen kuuluminen, kahdensuuntaisen viestinnän edistäminen ja kehittäminen)
- osallistumista (yhteisöllisyyden edistäminen)
- kouluttautumista (peruskouluasteelta siirtyvät nuoret ja terveydellisistä syistä uudelleen koulutukseen hakeutuvat)
- työllistymistä (pitkäaikaistyöttömät) sekä
- kokonaisvaltaista hyvinvointia (terveys, toimintakyky) yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

2. Väestöryhmien terveyseroja kavennetaan ja kuntalaisten palvelujen yhdenvertaista saatavuutta edistetään, mm.

- toteuttamalla kunnan järjestämissä ruokapalveluissa ravitsemussuosituksia
- vähentämällä perhetaustoista johtuvia ravitsemuseroja
- edistämällä terveyden tasa-arvoa mm. varhaiskasvatuksessa ja kouluissa
- liikkumisen lisääminen ja paikallaanolon sekä istumisen tauottaminen huomioidaan lasten ja nuorten hoito- ja koulupäivän rakenteessa sekä toiminnassa
- edistämällä aktiivista liikkumista huolehtimalla kevyen liikenteen väylistä, niiden kunnossapidosta ja valaistuksesta
- kehittämällä palvelujen tarjontaa (mm. digitaaliset palvelut) yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja ottaen huomioon erilaiset vaihtoehdot palvelujen tuottamiselle sekä huomioiden muuttuva toimintaympäristö (mm. maakunnallinen sote-uudistus vuoden 2020 alusta)

3. Kuntalaisten turvallisuutta ja elämänlaatua sekä kunnan elinvoimaisuutta edistetään

- ennaltaehkäisemällä kuntalaisten turvallisuutta heikentäviä tekijöitä

- kehittämällä liikenneturvallisuutta

- investointien, ympäristön kunnostustöiden ja rakennushankkeiden avulla

1. Kuntalaisten osallisuutta lisätään ja syrjäytymistä ehkäistään - edistämällä vaikuttamista, osallistumista, kouluttautumista, työllistymistä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit	Vuoden 2017 toteutuneet toimenpiteet
<p>1.</p> <p>Kuntalaisten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet terveyttä ja hyvinvointia edistäviin toimiin lisääntyvät sekä monipuolistuvat.</p> <p>[Hallituksen kärkihanke: Edistetään terveyttä ja hyvinvointia, vähennetään eriarvoisuutta.]</p> <p>[Hallituksen kärkihanke: Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa.]</p> <p>[HELMA -hanke (2015-2017); tuetaan</p>	<p>Peruskouluissa huoltajien ja oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta terveyttä edistäviin toimiin lisätään.</p> <p>- huoltajien vaikutusmahdollisuuksia kehitetään (vertaistoiminnan suunnittelu, järjestyssääntöjen laatimiseen osallistuminen,...)</p> <p>- oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia lisätään (vertaistoiminnan suunnittelu)</p> <p>- kodin ja koulun yhteistyössä sosiaalisen median ja Wilman käyttötapaa kehitetään</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu käyttötalous-suunnitelmassa.</p> <p>Kunnan peruskoulut (6 kpl) ovat mukana Liikkuva koulu -ohjelmassa.</p>	<p>TEAvisari kysely/tulokset</p> <p>Kouluterveyskysely / tulokset Asiakaspalaute</p>	<p>Kaikilla kouluilla huoltajille on tarjottu mahdollisuus osallistua yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän toimintaan. Ko. ryhmän tehtävänä on mm. kehittää koulun toimintaa, tehdä ehdotus järjestyssäännöistä, lisätä yhteisöllisyyttä kodin ja koulun välillä.</p> <p>Kouluissa toimii oppilaskunta, joka osaltaan tarjoaa vaikutuskanavan koulun kehittämiseen. Osalla kouluista järjestetään vertaistoimintana mm. välitunti liikuntaa. Wilma on kouluilla aktiivisessa</p>

<p>ikäihmisten osallisuutta ja voimavaroja sekä kehitetään yhteistyötä ikääntyvien elämään liittyvien toimijoiden välillä, ikääntyvien omia toiveita kuunnellen ja toteuttaen.]</p>	<p>Toiminnallistetaan koulupäiviä mm. pitkät liikuntavälitunnit, oppilaiden koulutus liikunnan vertaisohjaajiksi, ns. välitunti liikuttajat.</p>	<p>käytössä yhteydenpitokanavana huoltajiin. Kaikki koulut ovat mukana Liikkuva koulu -hankkeessa. Tämän hankkeen turvin on hankittu mm. välituntivälineistöä ja toiminnallisuutta edistävää kalustoa.</p>
<p>[eAmmattilaiset tulevaisuuden työelämässä - Pohjois-Savon DigiSote -hanke (2016-2018); digitaalisuuden edistäminen - ottamalla käyttöön uusia työtapoja ja välineitä voidaan mm. mahdollistaa asiakkaiden osallisuus ja vaikuttaminen.]</p>	<p>Koulujen piha-alueita ja niiden lähialueita kehitetään liikkumiseen innostavaksi.</p> <p>Vastuutaho: Sivistosasto / perusopetus - kts. em. tulosalueen käyttötalous-suunnitelma. Toimenpiteitä / vastuutahoja on kuvattu myös Lapinlahden kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.</p>	<p>Kouluterveyden -hoitajilla on käytössä älypuhelimet ja whatsapp-viestisovellus sekä Wilma-tunnukset, joita kautta huoltajien, oppilaiden ja opiskelijoiden on helppo olla yhteydessä terveydenhoitajaan.</p>
		<p>Levitetty koulujen toimijoille tietoa uusimmista kouluruokailusuosituksista ja pyritty innostamaan suosituksissa kuvattujen toimintamallien käyttöön</p>

			oppilaiden ja kotien osallistamisessa, yhteistyön lisäämisessä.
<p>Lukiossa oppilaiden vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta terveyttä edistäviin toimiin lisätään.</p> <p>Vastuutaho: Sivistosasto/luokio - kts. em. tulosalueen käyttötalous-suunnitelma. Toimenpiteitä/vastuutahoja on kuvattu myös Lapinlahden kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu käyttötalous-suunnitelmassa.</p>	<p>Kouluterveyskysely/ tulokset</p> <p>TEAvisari kysely / tulokset</p> <p>Asiakaspalaute</p>	<p>Opiskelijoille on tarjottu mahdollisuus osallistua yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän toimintaan. Ko. ryhmän tehtävänä on mm. kehittää koulun toimintaa, tehdä ehdotus järjestyssäännöistä ja lisätä yhteisöllisyyttä koulussa. Lukiossa toimii oppilaskunta, joka osaltaan tarjoaa vaikutuskanavan koulun kehittämiseen.</p> <p>Toteutettu kysely välipaloista, maksullisten välipalojen tarpeesta, välipalaruokien säilytysmahdollisuuksista.</p>
<p>Kulttuuripalvelujen tulosalueella (Kaskikuusen kansalaisopisto, kirjasto,</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu käyttötalous-</p>	<p>Tilastot</p> <p>Asiakaspalaute</p>	<p>Molemmilla kirjastoilla on järjestetty näyttely Sydänmerkki-</p>

	<p>musiikkiopisto, muu kulttuuritoiminta)</p> <p>Kaskikuusen kansalaisopisto tarjoaa kuntalaisille monipuolista koulutusta ja asiantuntijaluentoja.</p> <p>Muu kulttuuritoiminta avustaa yhteisöjä rahoitusten hakemisessa sekä tapahtumien koordinoinnissa, järjestämisessä ja tiedottamisessa. Lisäksi luodaan ja ylläpidetään verkostoja ja yhteyksiä.</p> <p>Kulttuuritoimi on tiiviissä yhteistyössä Ylä-Savon muiden kuntien kulttuuritoimien kanssa.</p> <p>Lapinlahden kirjasto tarjoaa kuntalaisille monipuoliset kulttuuri- ja sivistyspalvelut.</p>	<p>suunnitelmassa. Kirjaston palvelut ja tapahtumat löytyvät mm. kunnan verkkosivuilta ja paikallislehdestä.</p>		<p>tuotteista.</p> <p>Kaskikuusen kansalaisopisto tarjosi vuoden sisällä kuntalaisille monipuolista koulutusta ja asiantuntijaluentoja.</p> <p>Muu kulttuuritoimi: Hankerahaa haettiin Ylä-Savon kuntien yhteisenä hankkeena nuorten aktivoimiseen kulttuuripalvelujen käyttäjinä ja tuottajina nuorten lähtökohdista käsin.</p> <p>Varpaisjärvi on mukana Kirkonkylät palvelukeskuksina -hankkeessa, jossa pyritään kehittämään Varpaisjärven taajaman palveluja sekä aktivoimaan toimijoita.</p> <p>Lapinlahti on mukana Kuhinaa keskustaan -hankkeessa, jossa kehitetään taajaman palveluja, tapahtumia ja houkuttelevuutta.</p>
--	--	--	--	---

Kirja-aineiston lisäksi kirjastossa on tarjolla mm. digitaalisia ja e-aineistoja, liikuntavälineitä ja äänikirjoja näkövammaisille. Kirjasto järjestää säännöllisesti erilaisia tapahtumia, kuten taidenäyttelyitä, kirjailijavierailuja, lapsille satutunteja ja ikääntyville atk-opastusta.

Toteutettiin Kulttuurihenkien lenkkipolku sekä Joulupolut Varpaisjärvellä ja Lapinlahdella. Kirjasto: Useita kulttuuri- ja virkistystapahtumia vuoden aikana yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lapsille ja koululaisille järjestettiin satutunteja, kirjastonkäytön opetusta ja sanataideopastusta. Kirjadiplomeja myönnettiin ennätyselliset 295 kpl. Kirjailijavierailuja järjestettiin viisi: pääkirjastolla Maarit Tyrkkö sekä Matti Pulkkisen seuran vieraana Marja-Sisko Aalto ja G. B. Ilvesheimo, Varpaisjärven kirjastolla Virpi Hämeen-Anttila ja kouluilla Aleksi Delikouras. Ylä-Savon

			nettiverkoston atk-opastus senioreille jatkui. Verkosto järjesti kirjastolla kaksi Sähköisen viestinnän päivää 9.1. ja 9.5.2017. Liikuntavälineiden lainausta edelleen. Pääkirjastolla lisätty neuvontaa näkövammais-palveluihin ja Celia -kirjaston aineistoihin. Kirjaston asiakaskysely tehtiin syksyllä 2017.
<p>Liikuntapalvelujen tulosalueella</p> <p>Ohjelmat käsitellään luottamushenkilö-hallinnossa.</p> <p>Seurataan ja kuvataan säännöllisesti kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta.</p> <p>Hyvinvointikertomukseen kirjataan tietoa kuntalaisten</p>	<p>Kunnanhallitus / Liikuntapalvelut, henkilöstö</p>	<p>Tilastot (mm. käyntimäärät)</p> <p>TEAvisari kysely / tulokset</p> <p>Kouluterveyskysely / tulokset</p>	

	<p>liikunta-aktiivisuudesta (mm. seuratoimintaan osallistuvien lasten osuus).</p> <p>Ulkoliikuntapaikkojen käyntitietoja seurataan säännöllisesti. Yhdistysten ja liikuntatoimen yhteiskokouksia pidetään säännöllisesti vuosittain.</p>			
	<p>Perusterveyden huolto:</p> <p>Esitellään valtakunnalliset ohjelmat luottamushenkilö-hallinnossa ja johtoryhmässä (keskustelu ja päätetään toimenpiteistä).</p> <p>Raportoidaan hyvinvointiin liittyvistä asioista luottamushenkilöille sukupuolittain ja ikäryhmittäin mahdollisuuksien mukaan (Effic Raportointi -ohjelman tuottama tilastotieto).</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu sosiaali- ja terveysosaston käyttötalous-suunnitelmassa.</p> <p>eAmmattilaiset tulevaisuuden työelämässä - Pohjois-Savon DigiSote -hanke v. 2016 - 2018.</p>	<p>TEAvisari kysely / tulokset</p> <p>Kouluterveyskysely / tulokset</p> <p>Asiakaspalaute Pohjois-Savon DigiSote -hanke (raportit/tulokset)</p>	

Kehitetään jatkuvan palautteen antamisen järjestelmä kuntalaisten osallisuuden lisäämiseksi (esim. avainryhmien kuuleminen, kokemusasiantuntijat, asiakasraati).

Kehitetään ammattilaisten ja asiakkaiden osaamista käyttää ja hyödyntää erilaisia digitaalisia laitteita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen digitalisaatiota.

Oppilaitosten terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastukset ovat luettavissa verkkosivuilla.

Vastuutaho:
Sosiaali- ja terveysosasto / perusterveyden huolto.

Digitalisaatiota vahvistettu, ammattilaisten ja kuntalaisten osaamista tuettu, erilaisia digikanavia/välineitä otettu käyttöön, prosesseja muutettu asiakaslähtöisemmiksi vrt. esim. etävastaanotot ja virtuaaliset kotikäynnit.

	Toimenpiteitä ja vastuutahoja on kuvattu myös käyttötalous-suunnitelmassa.			
	<p>Vanhuspalvelut:</p> <p>Ikääntyvien osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään ja monipuolistetaan eri toimenpiteillä.</p> <p>Esitellään valtakunnalliset ohjelmat luottamushenkilö-hallinnossa ja johtoryhmässä (keskustelu ja päätetään toimenpiteistä).</p> <p>Raportoidaan hyvinvointiin liittyvistä asioista luottamushenkilöille sukupuolittain ja ikäryhmittäin mahdollisuuksien mukaan (Efficia Raportointi -ohjelman tuottama tilastotieto).</p> <p>Kehitetään jatkuvan palautteen</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu sosiaali- ja terveystalouden käyttötalous-suunnitelmassa, Lapinlahden kunnan ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmassa (v. 2013 - 2017) ja HELMA-hankkeen sekä Pohjois-Savon DigiSote -hankkeen hankesuunnitelmissa.</p> <p>HELMA -hanke v. 2015 - 2017.</p> <p>eAmmattilaiset tulevaisuuden työelämässä - Pohjois-Savon DigiSote -hanke v. 2016 - 2018.</p> <p>Vanhusneuvosto</p>	<p>TEAvisari kysely / tulokset</p> <p>Asiakaspalaute</p> <p>Päivätoiminta; käynnit / vuosi</p> <p>Palvelupäivätoiminta Jussinpiha / palvelupäiväasiakkaat</p> <p>HELMA-hanke (raportit/tulokset)</p> <p>Pohjois-Savon DigiSote -hanke (raportit/tulokset)</p>	<p>Kotihoidon palvelujen piirissä olevien vajaaravitsemusriikin esiintyvyyttä kartoitettu ja raportoitu tilastoista mm. terveyskeskusten ja vanhuspalveluiden johtaville viranhaltijoille.</p>

antamisen järjestelmä kuntalaisten osallisuuden lisäämiseksi (esim. avainryhmien kuuleminen, kokemusasiantuntijat, asiakasraati).

Kehitetään ammattilaisten ja ikäihmisten osaamista käyttää ja hyödyntää erilaisia digitaalisia laitteita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen digitalisaatiota.

Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysosasto / vanhuspalvelut. Toimenpiteitä ja vastuutahoja kuvattu myös Lapinlahden kunnan ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmassa (v. 2013 - 2017), sosiaali- ja terveysosaston käyttötalous-suunnitelmassa sekä HELMA- ja Pohjois-Savon DigiSote -

Kehitetty ammattilaisten ja ikäihmisten osaamista käyttää ja hyödyntää erilaisia digitaalisia laitteita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen digitalisaatiota (Pohjois-Savon digisote -hanke).

hankesuunnitelmissa.				
<p>Etsivä nuorisotyö / sosiaalinen vahvistaminen:</p> <p>Tavoitetaan syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja tuetaan elämänhallinnan taitojen kehittymistä hyödyntäen moniammatillista verkostoa.</p> <p>Sosiaalipalvelut ja nuorisotyö:</p> <p>Tulottomien nuorten työryhmän toiminnan avulla tuetaan nuorta eteenpäin elämässä.</p> <p>Vastuutaho: Sivistosasto / nuorisotyö, sosiaali- ja terveysosasto / sosiaalipalvelut</p>	<p>Nuorisotyö / henkilöstö Tulottomien nuorten työryhmä (sosiaalipalveluohjaaja/ sosiaalityöntekijä, etsivä nuorisotyöntekijä).</p>	<p>Asiakaspalaute</p> <p>Toiminnallisten mittareiden seuraaminen ja kävijäseuranta</p> <p>Kouluterveyskysely / tulokset</p> <p>Käyntitilastot (jatkopolut)</p>	<p>Tulottomien nuorten työryhmä kokoontui säännöllisesti. Nuoria saatiin ohjatuksi eteenpäin koulutukseen ym.</p>	
<p>Tarjotaan kaikille nuorille mielekästä ja turvallista tekemistä vapaa-aikana sosiaalisia taitoja vahvistaen. Nuorisotiloilla</p>	<p>Nuorisotyö / henkilöstö. Nuorisotila käytössä.</p>	<p>Asiakaspalaute</p> <p>Toiminnallisten mittareiden seuraaminen ja kävijäseuranta Kouluterveyskysely/ tulokset</p>		

<p>työmuotoina käytetään mm. ryhmätoimintoja ja teemakokonaisuuksia. Nuoret saavat myös viettää aikaa kavereiden kanssa valvotussa ympäristössä aikuisen ollessa aina läsnä ja mukana nuorten vapaa-ajassa.</p> <p>Vastuutaho: Sivistysosasto / nuorisotyö</p>				
<p>Kerho-, leiri- ja retkitoiminta:</p> <p>Edistetään ympäristö- ja kulttuurikasvatus- ja ryhmä- ja leiritoimintojen kautta varhaisnuorille ja nuorille.</p> <p>Vahvistetaan lasten ja nuorten ympäristö-, kulttuuri- ja liikuntatietoutta järjestämällä monipuolisia mahdollisuuksia osallistua leireille, retkille ja kokoperheen tapahtumiin.</p>	<p>Nuorisotyö/henkilöstö</p>	<p>Asiakaspalaute</p> <p>Toiminnallisten mittareiden seuraaminen ja kävijäseuranta Kouluterveyskysely / tulokset</p>		<p>Mt-neuvolan nuorten työryhmä järjesti kesällä nuorille leirin, jonka tavoitteena oli sosiaalisten taitojen kehittäminen. Leirille osallistui 10 nuorta.</p>

	<p>Nuorten osallisuuden lisääminen nuoria koskevassa päätöksenteossa nuorisofoorumissa ja nuorten kuuleminen nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi suoraan nuorilta.</p> <p>Vastuutaho: Sivistysosasto / nuorisotyö</p>			
	<p>Kehitetään kunnan verkkosivujen palvelutarjontaa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuvaus kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista on luettavissa verkkosivuilla - tarkastuslautakunnan arviointikertomus on kuntalaisten luettavissa verkkosivuilla - laaja hyvinvointikertomus on 			<p>Kunnan kotisivuille on lisätty kuntalain edellyttämät asiakirjat mm. arviointikertomus sekä hyvinvointikertomus.</p>

	<p>luettavissa verkkosivuilla</p> <p>Kuntaan perustetaan asiakasraateja, joiden kautta kuntalaiset voivat osallistua palveluiden kehittämiseen ja suunnitteluun.</p> <p>Kuntaan perustetaan lapsiparlamentti (kunnanhallituksen tai -valtuuston asettama).</p> <p>Palvelujen digitalisaatiota kehitetään sähköisen asioinnin mahdollisuuksien lisäämiseksi</p> <p>Vastuutaho: Hallintokeskus / yleishallinto,</p> <p>muut hallintokunnat - > kts. em. toimialojen käyttötalous-suunnitelmat.</p>			<p>Kunta on mukana Suomi.fi palvelussa.</p>
--	---	--	--	---

<p>2. Nuorten ammatillinen kouluttautumisen lisäänty.</p>	<p>Kuntouttavan työtoiminnan ja nuorten yhteiskuntatakuun organisointi</p> <p>Vastuutaho: Hallintokeskus/ Työllistämispalvelut, Sosiaali- ja terveysosasto/ sosiaalipalvelut, sivistysosasto / nuorisotyö, muut hallintokunnat - kts. em. hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmat).</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit kuvattu eri hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmissa.</p> <p>Työllisyyskoordinaattori. Tulottomien nuorten työryhmä (sosiaalipalveluohjaaja/ sosiaalityöntekijä, etsivä nuorisotyöntekijä).</p>	<p>Koulutustasomittain</p>	<p>Kuntouttavaa työtoimintaa on kehitetty mm. perustamalla uusia ryhmiä.</p>
<p>3. Työttömyyden pitkittyminen vähenee ja nuorten työllisyys lisääntyy.</p>	<p>Kuntouttavan työtoiminnan ja nuorten yhteiskuntatakuun organisointi.</p> <p>Sosiaalityön kautta tarjotaan työllistäviä ja aktivoivia toimenpiteitä pitkäaikaistyöttömille mahdollisuuksien mukaan sekä edistetään nuorisotakuun toteutumista Lapinlahdella.</p> <p>Tuetaan kuntouttavassa</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu eri hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmissa.</p> <p>Työllisyyskoordinaattori, työnohjaaja ja palveluohjaajat, etsivä nuorisotyö, hyvinvointi-koordinaattori. Yhteistyö järjestöjen, yhdistysten ja yritysten</p>	<p>Tilinpäätöstilastot</p> <p>Asiakaspalaute Toiminnalliset mittareiden seuraaminen</p>	<p>Kuntouttavaa työtoimintaa on kehitetty mm. perustamalla uusia ryhmiä.</p>

työtoiminnassa olevia henkilöitä jatkopolkujen löytymisessä.

Osallistutaan nuorisotakuun toteuttamiseen ottamalla työttömiä nuoria kuntouttavaan työtoimintaan ja opastetaan työtehtävien toteuttamisessa.

TYP
(monialainen yhteispalvelu) -toiminta.

Järjestetään ryhmätoimintana ohjausta terveyttä ja hyvinvointia edistävästä ravitsemuksesta.

Nuorten aktiivisuuden ylläpitäminen erilaisten yhteistyömuotojen ja niissä syntyvien toimintojen kautta (yhteisöllinen oppilaanhuolto/koulut, järjestöt, seurat, tekninen toimi, liikuntatoimi, yritykset).

kanssa.

	<p>Nuorisotakuun toimeenpanosuunnitelma 2013. Vastuutaho: Hallintokeskus / yleishallinto, muut hallintokunnat - kts. em. toimialojen käyttötalous-suunnitelmat.</p>			
<p>4. Mielen terveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16-24 -vuotiaiden nuorten osuus v. 2020 mennessä on enintään 1,4 % (v. 2014 1,6 %).</p>	<p>Kuntouttavan työtoiminnan ja nuorten yhteiskuntatakuun organisointi</p> <p>Vastuutaho: Eri hallintokunnat - kts. em. hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmat).</p> <p>Toimenpiteitä on kuvattu Lapinlahden kunnan mielen terveys- ja päihdetyön-suunnitelmassa (v. 2014 - 2017). Nuorten hoidon laatu ja oikea-aikaisuus + ennaltaehkäisevän työn ote ovat kasvaneet. Mielen terveys-neuvolassa nuorten työryhmän toiminta on</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu eri hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmissa sekä mielen terveys- ja päihdetyön suunnitelmassa.</p>	<p>Eläketilastot (ETK) ja Kela</p>	<p>Nuorten työryhmän työntekijä on jalkautunut etenkin kouluille ja tehnyt jonkin verran kotikäyntejä. Nuorten liikunnalliset ryhmät (mt-neuvola + koulu) Varpaisjärven koululla (ala- ja yläkoululaisille) ovat toimineet aktiivisesti.</p>

	<p>käynnistynyt hyvin; nuoriin kohdistuva ennaltaehkäisevä työ on lisääntynyt ja hoidon oikea-aikaisuus on parantunut, ns. jalkautuvaa työtä kouluille ja tarvittaessa nuoren kotiin sekä ryhmätoimintaa on lisätty.</p>			
<p>5. Työkäisten työhyvinvointi lisääntyy ja työkyky paranee. Työterveyshuolto-palvelujen painotus ennaltaehkäisevään työhön (kl1) toteutuu. Työterveys-yhteistyö toteutuu.</p>	<p>Työterveysyhteistyö Vna 708/2013 mukaisesti:</p> <p>Lisätään yhteistyötä palvelun ostajan kanssa.</p> <p>Lisätään yhteistyötä perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja kuntoutuksen kanssa.</p> <p>Tehdään työtä tiimityönä moniammatillisuutta painottaen.</p> <p>Hyödynnetään työterveyshuoltoa</p>	<p>Työterveyshuolto.</p> <p>Työterveyshuollon erityisasiantuntijat (ravitsemusterapeutti, työfysioterapeutti, työterveyspsykologi).</p>	<p>Asiakaspalaute Tilastot (vastaanottokäyntien määrä)</p>	<p>Työtä tehdään tiimityönä moniammatillisuutta painottaen, hyödyntäen työterveyshuollon asiantuntijoiden osaamista.</p>

	<p>asiantuntijoiden osaamista asiakas- ja työyhteisötyössä ravitsemusterapeutti, työfysioterapeutit, työterveyspsykologi</p> <p>Yhteistyötä tehdään entistä enemmän uuden HTTHK:n mukaisesti.</p> <p>Toteutetaan työkyntöisuus-tarkastukset ja työkykyneuvottelut lakisääteisenä toimintana (kl1).</p> <p>Työterveyshuollon laatukäsikirja on käytössä 1.1.2016 alkaen. Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysosasto / työterveyshuolto</p>			
6. Yhteisöllisyys lisääntyy	<p>Kunnan hyvinvointityö;</p> <p>Yksilöön vaikuttaminen; osallistutaan kunnan eri tapahtumiin hyvinvointiteemalla</p>	Hyvinvointikoordinaattori, hyvinvointityöryhmät	<p>Asiakaspalaute</p> <p>Hankkeet (raportit/tulokset)</p> <p>Tuotokset</p> <p>Kohdennetut</p>	Ravitsemusterapeutti osallistunut useisiin kunnan tapahtumiin järjestäen ravitsemusaiheisia näyttelyitä, luentoja, teemapäiviä kunnan eri tilaisuuksissa ja

	<p>(hyvinvointityöryhmät/erihallintokunnat). Kahdensuuntaisen viestinnän lisääminen eritavoin. Olemassa olevan ja kehitettävän toiminnan yhteisen suunnittelun ja toteutuksen lisääminen (kuntalaisten ja ammattilaisten avainryhmien kuuleminen - yhteistyö). Ympäristöön vaikuttaminen; yhteistyö esim. kyläyhdistysten, järjestöjen, yhdistysten, seurakunnan, yritysten, teknisen toimen, liikuntatoimen, sivistystoimen kanssa ympäristön muuttamiseksi yhteisöllisyyttä tukevaksi (esim. palvelukartta, luontopolut, taukopaikat, koulun toimintaympäristö, eri toimijoiden saattaminen yhteen saman tavoitteen ja toteutuksen äärelle). Yhteistyö hankkeiden</p>		<p>tapahtumat / tilaisuudet, osallistujien määrä Kouluterveyskysely / tulokset</p>	<p>toimipaikoissa. Toteutettu mm. kouluilla, vammaispalveluissa, kunnan järjestämällä messuilla ja muissa erillisissä tapahtumissa. Näissä osallistujia yht. noin 1110, lisäksi itsenäisesti tutustuttavat ravitsemusnäyttelyt.</p>
--	---	--	--	---

	kanssa (mm. HELMA ja DigiSote)			
--	--------------------------------	--	--	--

2)

Väestöryhmien terveyseroja kavennetaan ja kuntalaisten palvelujen yhdenvertaista saatavuutta edistetään - kehittämällä palveluja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja ottaen huomioon erilaiset vaihtoehdot palvelujen tuottamiselle sekä huomioiden muuttuva toimintaympäristö.

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit	Vuoden 2017 toteutuneet toimenpiteet
<p>1.</p> <p>Omaehtoinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen lisääntyy (hyvinvoinnin osatekijöitä ovat mm. ruokailutottumukset, suun terveys, henkinen hyvinvointi, riittävä lepo, hyvä yöuni, päihteettömyys, tupakoimattomuus, harrastukset, yhteisöllisyys, liikkuminen ja toiminnallinen arki).</p> <p><i>[Hallituksen kärkihanke: Edistetään terveyttä ja</i></p>	<p>Luodaan edellytyksiä kuntalaisten omaehtoiseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen kehittämällä palveluja ja niiden saatavuutta (eri hallintokuntien, yhdistysten, järjestöjen, seurakunnan, kansalaisopiston ja yritysten välinen yhteistyö).</p> <p>Toimenpiteet ja vastuutahot kuvattu eri hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmissa.</p> <p>Toteutetaan</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu eri hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmissa</p>	<p>Asiakaspalaute</p> <p>Kouluterveyskysely/tulokset</p> <p>Tilastot</p>	<p>Toteutettu Lapinlahden kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Toteutettu toimintaohjelmaa neuvolatoiminnalle, koulu- ja opiskelu-terveydenhuollolle sekä ehkäisevälle lasten ja nuorten suun terveydenhuollolle.</p> <p>Toteutettu Lapinlahden kunnan mielenterveys- ja päihdetyönsuunnitelmaa. Toteutettu Lapinlahden kunnan ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaa.</p>

<p><i>hyvinvointia, vähennetään eriarvoisuutta.]</i></p> <p><i>[Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020.]</i></p>	<p>Lapinlahden kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.</p> <p>Toteutetaan toimintaohjelmaa neuvolatoiminnalle, koulu- ja opiskelu-terveydenhuollolle sekä ehkäisevälle lasten ja nuorten suun terveydenhuollolle.</p> <p>Toteutetaan Lapinlahden kunnan mielenterveys- ja päihdetyönsuunnitelmaa.</p> <p>Toteutetaan Lapinlahden kunnan ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaa. Tehdään päätösten terveys- ja hyvinvointivaikutusten ennakoarviointia (EVA).</p>			
	<p>Kunnan hyvinvointityö; Luodaan edellytyksiä kuntalaisten</p>	<p>Kunnan hyvinvointikoordinaattori.</p> <p>Eri</p>	<p>Asiakaspalaute</p> <p>Tuotokset</p>	<p>Tiesitkö että ... - tietoisikut mm. ravitsemuksesta Matti ja Liisa - lehdessä.</p>

	<p>omaehtoiseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.</p>	<p>hallintokunnat. Yhteistyö yhdistysten, järjestöjen, kansalaisopiston, yritysten, seurakunnan, paikallisen median ja hankkeiden kanssa.</p>	<p>Raportit/tulokset</p> <p>Kouluterveyskysely / tulokset</p> <p>TEAvisari kysely / tulokset</p>	<p>Ravitsemusteemapäivän toteutus yhdessä Lapinlahden apteekin kanssa.</p> <p>Lihavuus laskuun - hankkeeseen osallistuminen.</p>
	<p>Toiminnallisten menetelmien ja liikunnan lisääminen varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Hyödynnetään varhaiskasvatukseen uutta kansallista liikumis- ja hyvinvointiohjelmaa (VALO) kasvatustyössä. VALO -ohjelma on otettu käyttöön kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä. Osallistutaan Esiopetuksen oppimisvaikeuksien ennalta ehkäisy liikunnan avulla - hankkeeseen.</p>	<p>Varhaiskasvatuksen yksiköiden (perhepäivähoito, päiväkodit) henkilöstö. Esiopetuksen oppimisvaikeuksien ennalta ehkäisy liikunnan avulla -hanke.</p>	<p>Hankkeen toteutuminen suunnitellusti. Tulokset.</p>	<p>Hyödynnetty varhaiskasvatukseen uutta kansallista liikumis- ja hyvinvointiohjelmaa (VALO) kasvatustyössä. VALO -ohjelma on otettu käyttöön kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä.</p>
2. Päihteiden	<p>Päihteisiin ja tupakointiin liittyvää valistustyötä</p>	<p>Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu eri</p>	<p>Nuoret / kouluterveyskysely / tulokset</p>	<p>Lapinlahden kunnan mielenterveys- ja päihdetyön</p>

<p>käyttö ja tupakointi vähenevät eri ikäryhmissä.</p> <p><i>Lapinlahden kunta on savuton kunta.</i></p>	<p>tehdään eri-ikäisten kuntalaisten parissa ja eri tilanteissa, kuten vastaanotoilla, kouluilla, laitoksissa, kodeissa ja tapahtumissa.</p> <p>Sovitaan sairaanhoitopiirin kanssa yhteistyöstä ehkäisevän kuntoutustoiminnan osalta ja päihdehaittojen ja tupakkatuotteiden käytön vähentämisestä.</p> <p>Toimenpiteet ja vastuutahot on kuvattu tarkemmin eri hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmissa.</p> <p>Toteutetaan Lapinlahden kunnan mielenterveys- ja päihdetyön-suunnitelmaa.</p> <p>Toteutetaan Lapinlahden kunnan lasten ja nuorten hyvinvointi-suunnitelmaa.</p> <p>Toteutetaan</p>	<p>hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmissa sekä Lapinlahden kunnan mielenterveys- ja päihdetyön-suunnitelmassa.</p>	<p>suunnitelmaa on toteutettu kunnan toimintayksiköissä.</p> <p>ADSUME-kyselylomake (nuoren tupakointi ja päihteiden käytön kyselylomake) on käytössä peruskoulun 8.lk. ja lukion 2. vuoden laajoissa terveystarkastuksissa.</p>
--	--	---	--

	toimintaohjelmaa neuvolatoiminnalle, koulu- ja opiskeluterveyden-huollolle sekä ehkäisevälle lasten ja nuorten suun terveydenhuollolle.			
3. Lihavuus vähenee eri ikäryhmissä. <i>[Lasten lihavuus - kansallinen lihavuus - ohjelma 2016 - 2019]</i>	Ryhmätoiminnan lisääminen ja kehittäminen eri kohderyhmille. Liikkumisryhmiä lisätään (urheiluseuratoiminnan ulkopuolella olevat lapset ja nuoret, opiskelun ulkopuolella olevat nuoret, muita kts. TEAviisari) Digitalisaation hyödyntäminen enenevästi lihavuuden ehkäisyn ja hoidon tukena. Hyödynnetään Verkkopuntari - ohjausmallia (verkkopohjainen painonhallintakurssi). Lastenneuvolassa ja	Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu käyttötalous-suunnitelmissa. Ravitsemusterapeutti, hyvinvointikoordinaattori, liikuntas sihteeri Yhteistyö yhdistysten kanssa (mm. Martat ja 4 H -yhdistys).	Ryhmät / kohderyhmät ja ryhmien määrät Kouluterveyskysely / tulokset TEAviisari kysely / tulokset Yksikkökohtaiset seurantamittarit	Ravitsemushoidossa ja elämäntapamuutosten tekemisen tukena hyödynnetään harkinnan mukaan älypuhelimien sovelluksia. Neuvokas perhe-toimintamalli on käytössä lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa sekä ravitsemusterapiassa.

	<p>ravitsemusterapiassa käytössä Neuvokas perhe - toimintamalli.</p> <p>Hytetyössä: Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja koulun/kodin kanssa - toiminnallisuus arjessa lisääntyy. Vastuutaho: Sivistysosasto / varhaiskasvatus ja koulut, sosiaali- ja terveysosasto</p>			
<p>4. Tuetaan ikäihmisten toimintakykyä ja kotona pärjäämistä ehkäisemällä vajaaravitsemusta.</p>	<p>Tehdään suositusten ja vajaaravitsemuksen ehkäisyn ja hoitopolun mukaisesti vajaaravitsemuksen seulonnat mm. kotihoidossa ja vuodeosastolla sekä suunnitellaan ja toteutetaan tarvittavat toimenpiteet yhteistyössä ravitsemusterapeutin kanssa.</p> <p>Kiinnitetään ajoissa huomio tahattomaan painonlaskuun.</p>	<p>Ravitsemusterapia, kotihoito, ikäihmisten neuvola, vastaanottotoiminta, vuodeosasto, ruokapalvelut, ikäihmisten päivätoiminta</p>	<p>Vajaaravitsemus- riskiseulontojen tulokset / tilastot Kaatumisten seuranta</p>	<p>Vajaaravitsemus- riskiseulontaa tehdään kotihoidossa ja vuodeosastolla, kotihoidosta myös tulosten tilastointi vuodelta 2017.</p>

	<p>Tilastoidaan vajaaravitsemus-riskiseulontojen tulokset.</p> <p>Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysosasto / kuvattu käyttötalous-suunnitelmassa</p>			
5. Tuetaan lasten terveyttä edistävien ruokailutottumusten kehitystä.	Otetaan SAPERE-ruokakasvatusmenetelmä käyttöön varhaiskasvatuksessa ja kouluissa.	Ravitsemusterapeutti, varhaiskasvatuksen henkilöstö ja opettajat.	Menetelmän käyttöönottojen määrä (varhaiskasvatus, koulut) Kokemustieto (ammattilaiset/koti)	Valmisteltu Sapere:n käyttöönottoa, koulutukset varhaiskasvatuksen henkilöstölle toteutetaan 2/2018.
6. Yhteydensaanti ja hoitoon pääsy perusterveydenhuoltoon toteutuu terveydenhuoltolain mukaisesti.	Seurataan yhteydensaannin toteutumista ja yhteydenotto-/takaisinsoittojärjestelmän toimivuutta. Seurataan hoitopääsyn toteutumista terveydenhuoltolain mukaisesti.	Sosiaali- ja terveysosasto/ perusterveydenhuolto	Asiakaspalaute Yhteydenotto-/takaisinsoittojärjestelmän toimivuus (häiriötilanteiden seuranta) Yhteydensaanti/tilastot (Nispa) Hoitopääsytilastot	Yhteydenotto-/takaisinsoittojärjestelmä on toiminut hyvin.
	Huolehditaan, että hoitoon pääsy/jonotusajat ovat nähtävillä kunnan kotisivulla ja terveysasemien virallisilla ilmoitustauluilla	Sosiaali- ja terveysosasto/ perusterveydenhuolto	Ajantasaiset tiedot näkyvillä	Perusterveydenhuollon hoitopääsyajat julkaistu 4 kk välein kunnan kotisivulla ja terveysasemien virallisilla ilmoitustauluilla.

	(päivitys 4 kk välein).			
7. Ikääntyneen väestön palvelutarpeen arviointiin pääsy toteutuu vanhuspalvelulain mukaisesti.	Arvioidaan palveluntarve viipymättä pääsääntöisesti kotihoidon ja ikäihmisten neuvolan toiminnan kautta. Yhteydenotto palveluntarpeen arviointiin voi tapahtua mm. asiakkaan itsensä, hänen omaisensa tai läheisensä, hoitohenkilöstön tai muiden henkilöiden/toimijoiden taholta.	Sosiaali- ja terveysosasto / vanhuspalvelut, kotihoidon ja ikäihmisten neuvolan työntekijät	Tilastot	
	Tieto sosiaalipalvelujen saamisen odotusajoista on nähtävillä kunnan kotisivuilla sekä virastotalon ilmoitustaululla. Tieto päivitetään puolivuosittain.	Sosiaali- ja terveysosasto / vanhuspalvelut	Ajantasaiset tiedot näkyvillä	
8. STM:n palvelujen laatusuosituksen mukaisesti yli 90 % 75- vuotta täyttäneistä ikäihmisistä asuu kotona.	Tuetaan ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista	Resurssit on kuvattu käyttötalous-suunnitelmissa.	Tilastot	Toteutettu ikäihmisten ravitsemusohjauksesta ravitsemusterapiassa yksilövastaanottoja ja

	<p>sosiaali- ja terveydenhuollon ennaltaehkäisevien palveluiden (päivätoiminta, ikäihmisten neuvola, fysioterapia, ravitsemusterapia, ateriapalvelu) kautta yhteistyössä muiden hallintokuntien, kolmannen sektorin toimijoiden ja yritysten sekä HELMA-hankkeen kanssa.</p>			ryhmäohjauksen ja luennoilla, tapahtumissa, näyttelyin.
<p>9. Järjestetyt vanhuspalvelut vastaavat apua tarvitsevien henkilöiden tarpeisiin oikea-aikaisesti, oikein mitoitettuna arviointiin perustuen. Palvelujen lähtökohta on ensisijaisesti tukea kotona asumista.</p> <p>Kotihoidon ja asumispalveluiden omavalvonta palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden</p>	<p>Toimenpiteet on kuvattu sosiaali- ja terveysosaston käyttötalous-suunnitelmassa.</p> <p>Lisätään kohdennettuja palveluja tietyille riskiryhmille (äskettäin asuinpaikkaa tai asuntoa muuttanut iäkäs henkilö, yksin asuva iäkäs henkilö).</p>	<p>Sosiaali- ja terveysosasto/vanhuspalvelun yksiköt, ravitsemusterapeutti, fysioterapia, vuodeosasto</p>	<p>Asiakaspalaute Tilastot</p>	
	<p>null</p>			

varmistamiseksi. <i>[Hallituksen kärkihanke: Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa.]</i>				
10. Sosiaalityö / Perhetyön työ- ja toimintapojen kehittyminen.	Vanhempien tukeminen vertaistuen ja ohjauksen avulla. Varhainen puuttuminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.	Sosiaali- ja terveysosasto/p erhetyö, sosiaalityö, terveydenhoitajat, perheneuvolan henkilökunta	Toteutuneet vanhempainryhmät. Toteutuneet kotikäynnit yhteistyössä neuvolan työntekijän kanssa.	Vanhempainryhmiä ei nyt ole ollut. Muutamia kotikäyntejä on tehty yhteistyössä v. 2017 aikana. Perheneuvolan kaksi työntekijää on aloittanut Beardsleyn perheinterventio-koulutuksen (ennaltaehkäisevää toimintaa).
11. Vammais- ja kehitysvammapaivelut/ Kustannusten menokehitys hidastuu ja käyttöön otetaan uusia kustannustehokkaampia toimintatapoja.	Kohdennetaan erityishuollon palvelut tarkoituksenmukaisesti. Kehitetään työ- ja päivätoiminnan sisältöä vastaamaan muuttuvaa tarvetta.	Sosiaali- ja terveysosasto / vammais- ja kehitysvammapaivelut	Asiakaspalaute Tilastot	

3)

Kuntalaisten turvallisuutta ja elämänlaatua sekä kunnan elinvoimaisuutta edistetään - ennaltaehkäisemällä kuntalaisten turvallisuutta heikentäviä tekijöitä ja kehittämällä liikenneturvallisuutta sekä investointien, ympäristön kunnostustöiden ja rakennushankkeiden avulla.

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit	Vuoden 2017 toteutuneet toimenpiteet
1. Kuntalaisten turvallisuus lisääntyy.	Liikenneturvallisuuden edistäminen. Vastuutaho: Tekninen osasto / liikenneväylät ja yleiset alueet Toimenpiteitä ja vastuutahoja kuvattu myös Ylä-Savon liikenneturvallisuus-suunnitelmassa.	Tekninen osasto / liikenneväylät ja yleiset alueet (henkilöstö). Eri hallintokunnissa toteutetaan liikenneturvallisuuteen liittyvää tiedottamista (henkilöstö). Liikenneturvallisuus-työryhmä.	Asiakaspalaute Toimenpiteet ja niiden määrä	
	Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy. Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysosasto / sosiaalityö ja perheneuvola Toimenpiteitä ja vastuutahoja kuvattu Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön toimintaohjelmassa (v. 2016 - 2019).	Taloudelliset resurssit ja työntekijäresurssit on kuvattu hallintokuntien käyttötalous-suunnitelmissa. Lähisuhde- ja väkivallan ehkäisytyön koordinaattori. Lähisuhde- ja väkivallan ehkäisytyöryhmä. Koordinaattori on jäsenenä Ylä-	Tilastot	Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön koordinaattori on osallistunut säännöllisesti Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän MARAK-työryhmän kokouksiin ja tiedottanut MARAK-työryhmän toiminnasta kunnan eri yksiköissä. Lapinlahden kunnan lähisuhde- ja

		Savon SOTE kuntayhtymän MARAK-työryhmässä (vakavan parisuhdeväkivallan uhrien auttamiseksi koottu ryhmä).		perheväkivallan ehkäisyn työryhmä on kokoontunut säännöllisesti.
Uudistetaan liikuntapaikkoja turvallisuusnäkökohdat huomioiden.	Parannetaan kiinteistöjen turvallisuutta ajoissa toteutetuilla peruskorjauksilla sekä mm. käyttäjäpalautteen perustuen.	Tekninen osasto / liikenneväylät ja yleiset alueet, kiinteistökeskus (henkilöstö).	Asiakaspalaute Toimenpiteet ja niiden määrä	
Vastuutaho: Tekninen osasto				

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden suunnittelua 08.05.2018

7 Suunnitelman laatijat

Vuosittainen raportti 2017 on valmisteltu laaja-alaisessa yhteistyössä.

8 Suunnitelman hyväksyminen

Kunnanhallitus 3.4.2018 § 59 liite 1

Valtuusto 8.5.2018 § 11 liite 3

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden suunnittelua 08.05.2018